

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова приймальної комісії
проф. Олександр БЕЗПОДІННИЙ

«25» квітня



ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ «ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Освітньо-науковий ступінь «Доктор філософії»
на основі ОС магістр, ОКР спеціаліст (НРК7)

(вступ за іншою спеціальністю)

Освітньо-наукова програма: Психологія

Спеціальність 053 Психологія

(денна та заочна форми навчання)



ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового вступного випробування «Загальна психологія» (Ступінь вищої освіти «Доктор філософії». Освітньо-наукова програма «Психологія». Спеціальність 053 Психологія) розроблена робочою групою кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Програму укладено відповідно до Додатку 11 «Правила прийому на навчання для здобуття вищої освіти в аспірантурі та наукового ступеня в докторантурі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини в 2024 році».

Головним завданням вступного фахового випробування для вступників спеціальності «Психологія» на освітньо-науковий рівень «доктор філософії» є перевірка рівня підготовки фахівців Галузевому стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія». Програма сприяє виявленню рівня спеціальної підготовки фахівця ОС «магістр», ОС «бакалавр» та готовність до продовження навчання на здобуття третього освітньо-наукового рівня «доктор філософії» спеціальності 053 «Психологія».

Програмою передбачено перевірку набуття особою компетентностей та результатів навчання, що визначені стандартом вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Основною метою вступного випробування із загальної психології (Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки. Спеціальність: 053 Психологія. Третій (освітньо-науковий) рівень є перевірка знань та вмінь вступників.

Вступник повинен знати: загальні закономірності розвитку особистості, прояви особистісних якостей, психологічні та вікові особливості учнів, розвиток психіки та свідомості, психічні процеси та індивідуально-психологічні властивості особистості, особливості професійно-педагогічної комунікації, методи й методики дослідження розвитку учня, сенситивні періоди, базові категорії й поняття психологічної науки, основні методологічні і дослідницькі проблеми.

Вступник повинен уміти: володіти прийомами, методами та засобами ефективного пошуку інформації, критичного аналізу та опрацювання даних для використання у професійній діяльності з дотримання принципів академічної доброчесності; організувати психологічно безпечне, комфортне та розвивальне освітнє середовище із дотриманням правил та рекомендацій щодо здоров'язбереження учнів, ефективно працювати як самостійно, так і в команді, організувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками, зокрема з урахування інклюзивної освіти; самостійно приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів та моральної автономії, що дозволяє, зберігаючи людську гідність і доброчесність, бути вільним від зовнішнього тиску, диктату влади, усталених норм, думки інших.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ВСТУПНИКІВ

<i>Рівень</i>	<i>Бали</i>	<i>Характеристика усних відповідей</i>
Не склав	0 – 99	Абітурієнт називає окремі психологічні явища та об'єкти й за допомогою екзаменатора знаходить відмінності між ними.
Початковий	100	Абітурієнт називає окремі психологічні явища та об'єкти й за допомогою екзаменатора знаходить відмінності між ними.
	101 – 109	Абітурієнт відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про психологічні об'єкти та явища; з допомогою екзаменатора знаходить їх на карті.
	110 – 119	Абітурієнт відтворює частину навчального матеріалу, характеризує елементарні психічні явища, відповідаючи на запитання екзаменатора, самостійно називає окремі психологічні категорії.
Середній	120 – 129	Абітурієнт за допомогою екзаменатора відтворює основний навчальний матеріал. Характеризує основні категорії та структури психічних явищ, сфер особистості; під час відповіді орієнтується на відповідні теми запитання екзаменатора.
Склад	130 – 139	Абітурієнт відтворює основний навчальний матеріал, здатний характеризувати психічні процеси, явища за типовим планом, допускаючи помилки; наводить приклади, що відповідають змісту теми та навчальної програми.
	140 – 149	Абітурієнт виявляє знання і розуміння основних психологічних положень, відтворює навчальний матеріал з незначними порушеннями послідовності характеристик психічних явищ та процесів особистості. На середньому рівні володіє навчальним матеріалом. Разом з тим, абітурієнт виявляє в процесі викладу недостатнє оволодіння методом порівняльного аналізу (мінус 2 бали); не застосовує знання теоретичного підходу до теми (мінус 2 бали); не дає характеристики типологічних особливостей та психологічних структур (мінус 2 бали); не висвітлює власний підхід, не розкриває авторське бачення розв'язання психологічних проблем (мінус 2 бали).
Достатній	150 – 159	Абітурієнт у цілому правильно відтворює навчальний матеріал і має достатні психологічні

		знання для вирішення нескладних завдань. Має чіткі уявлення про фактори розвитку психічних процесів, властивостей особистості; достатньо володіє категоріями та їх пояснює.
	160 – 169	Абітурієнт відтворює основні психологічні поняття, характеризує закономірності розвитку психічних процесів, станів та властивостей. Логічно відтворює засвоєний матеріал, допускаючи певні неточності. Робить прості висновки. Застосовує здобуті знання на практиці. Володіє обов'язковими психологічними категоріями. Користується науковою термінологією, аргументує свої твердження та висновки. Вільно володіє навчальним матеріалом.
	170 – 179	Абітурієнт добре володіє психологічним навчальним матеріалом, вміє його аналізувати, може застосовувати його для розв'язання проблемних ситуацій; має чіткі уявлення про фактори та теоретичні підходи до розвитку особистості; пояснює причинно-наслідкові зв'язки психічних явищ та властивостей; вміло використовує навчальний матеріал з психології.
Високий	180 – 189	Абітурієнт усвідомлює сучасну систему психологічних знань, здійснює оцінку психічних процесів та явищ, передбачених програмою; розуміє сутність психологічних теорій, дає розгорнуту відповідь та робить узагальнені висновки; вільно відбирає і узагальнює необхідну психологічну інформацію, оперує більшістю психологічних понять; знає різні методи дослідження психічних явищ, вільно володіє психологічними знаннями, користується методами наукового аналізу психічних явищ і процесів, характеризує їх сторони та методи дослідження. Висловлює та аргументує своє ставлення до альтернативних поглядів на більшість поставлених питань.
	190 – 199	Абітурієнт має глибокі знання про об'єкт вивчення, застосовує наукову термінологію, аргументує свої твердження і висновки, вміє працювати з різними додатковими джерелами психологічної інформації; на високому рівні аналізує та використовує психологічні концепції. При цьому допускає незначні похибки при викладі причинно-наслідкових психологічних зв'язків, що знижує його оцінку

		на 2 бали.
	200	Абітурієнт володіє ґрунтовними психологічними знаннями, використовує міжпредметні зв'язки, висловлює та аргументує власне ставлення до різних поглядів на об'єкт вивчення; самостійно аналізує психологічні явища на основі знання психологічних теорій та концепцій, робить відповідні висновки і узагальнення; здатний розв'язувати проблемні завдання; вільно володіє діагностичними методиками та творчо її використовує. Може запропонувати психологічну ідею та змодельовати ситуацію, здатен передбачати, прогнозувати і розв'язувати проблемні завдання. Вільно володіє психологічною інформацією та творчо її використовує.

СТРУКТУРА ОЦІНКИ

Питання екзаменаційного білета оцінюється за шкалою від 0 до 200 балів. Загальна оцінка за вступне випробування визначається як середнє арифметичне оцінок за кожне питання поділене на кількість питань екзаменаційного білету.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Психологія як система знань

Загальна характеристика психології як науки. Життєві та наукові психологічні знання. Об'єкт, предмет психології. Основні етапи розвитку уявлень про предмет психології. Класифікація психічних явищ. Трансформація уявлень про предмет психології.

Структура та основні галузі психології. Місце психології в системі наук. Історичне формування предмету психології. Зв'язок психології з іншими науками у класифікації Б.М. Кедрова. Фундаментальна та прикладна психологія.

Виникнення психологічних знань. Анімізм як історично перше судження про душу. Перші матеріалістичні та ідеалістичні вчення про душу античних філософів. Психологія у Середні Віки. Розвиток психології з епохи відродження до нашого часу. Головні напрямки в зарубіжній психологічній науці: біхевіоризм та необіхевіоризм, гештальтпсихологія, психоаналіз, когнітивна психологія, гуманістична психологія. Становлення вітчизняної психології. Природничонаукові основи психіки людини Мозок і психіка. Будова та функції ЦНС. Основні генетично обумовлені психологічні та поведінкові характеристики людини.

Психіка як об'єкт психології. Психічні явища як предмет психології.

Еволюція та розвиток психіки. Функції психіки: відображальна, регулятивна. Розвиток психіки у філогенезі. Основні еволюційні етапи розвитку психіки та поведінки за О.М. Леонтєвим і К.Е. Фабрі. Передумова та умови виникнення свідомості. Сутність відмінностей психіки людей від психіки тварин. Розвиток вищих психічних функцій людини.

Сутність свідомості, її основні ознаки та структура. Рефлексія та мотиваційно-ціннісний характер свідомості. Самоусвідомлення людини. Проблема несвідомого в психології. Взаємовідносини свідомості та несвідомого. Механізми психологічного захисту.

Тема 2. Методологія та психологічне знання.

Принципи розвитку, детермінізму, єдності свідомості та діяльності в працях вітчизняних психологів. Системний і особистісний підходи в психології.

Основні етапи психологічного дослідження. Проблема методу дослідження в психології. Класифікація методів психології (спостереження, експеримент, методи опитування: інтерв'ю, бесіда, анкета; тести, проєктивні методики та їх характеристика.

Методи активного психологічного впливу на особистість.

Тема 3. Діяльність і поведінка.

Поняття про діяльність. Предметний характер людської діяльності. Функції діяльності. Структура та зміст діяльності. Інтеріоризація та екстеріоризація діяльності. Основні види діяльності: гра, навчання, праця. Їх характеристика. Освоєння діяльності. Етапи та динаміка формування навичок. Їх психологічна сутність. Явище інтерференції та перенесення навичок. Виникнення вмінь. Звички.

Поняття про спілкування. Функції спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Вербальна і невербальна комунікація. Спілкування як міжособистісна взаємодія. Спілкування як розуміння людини людиною.

Психологічні механізми соціальної перцепції. Соціальна категоризація та стереотипізація як продукти міжособистісного сприйняття. Ефективність та стилі спілкування. Оволодіння навичками спілкування.

Поняття груп: визначення, види, функції. Структура та міжособистісні стосунки в малих групах. Керівництво та лідерство. Конфлікти групи.

Ефективність групової діяльності.

Умови та рівні становлення малої групи. Особистість у групі. Самопочуття особистості в групі.

Тема 4. Теорії особистості.

Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Багатозначність підходів до визначення особистості. Три основних історичних періоди у вивченні особистості: філософсько-літературний, клінічний, експериментальний. Біологічні передумови, соціальні умови та чинники психічного розвитку особистості.

Структура особистості в вітчизняній та зарубіжній психології. Самосвідомість особистості. Я-концепція та її компоненти: когнітивний, емоційно-оцінний, поведінковий. Самооцінка та рівень домагань особистості.

Захисні механізми особистості. Становлення особистості в онтогенезі. Основні типи сучасних теорій особистості. Природа особистості в психологічних теоріях: теорія соціального научіння (Б. Скіннер, К. Халл); фрейдизм і неофрейдизм (З. Фрейд, К. Юнг, А. Адлер, К. Хорні та інші); „епігенетична” теорія розвитку особистості Е. Еріксона; гуманістичні теорії особистості (К. Роджерс, А. Маслоу); теорія особистісних рис (Г. Олпорт, Р. Кеттелл); когнітивна теорія особистості (Дж. Келлі, П. Жане та інші).

Особистість у концепціях вітчизняних психологів (Л.С. Рубінштейн, С.Д. Максименко, А.В. Петровський, К.К. Платонов, Г.С. Костюк та інші).

Тема 5. Структура особистості.

Поняття про темперамент та його типи. Історія розвитку вчень про темперамент. Гуморальний підхід до темпераменту. Конституціональні теорії темпераменту Е. Кречмера, У. Шелдона. Нейрофізіологічні теорії темпераменту.

Властивості нервової системи як основа темпераменту. Тип вищої нервової діяльності та темперамент. Темперамент і особистість. Темперамент та індивідуальний стиль діяльності.

Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Спрямованість особистості. Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Жеттєві перспективи. Цілі життя. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.

Характер як система найбільш стійких рис особистості, що проявляють себе в різних видах діяльності, спілкуванні та взаємодії людини з оточуючими людьми. Структура характеру. Сутність проблеми типології характерів. Типологія характеру за тілесною конституцією людини Е. Кречмера. Соціальна типологія Е. Фромма. Типологія акцентуації характеру за особливостями спілкування К. Леонгарда. Система акцентуованих характерів у підлітків А.Є. Лічко. Типологія характерів Е. Шострома. Психоаналітична типологія А. Лоуена.

Формування характеру.

Визначення здібностей. Природні та соціальні передумови здібностей.

Структура здібностей: загальні і спеціальні здібності. Здібності, обдарованість, талант, геніальність, майстерність. Формування та розвиток здібностей людини.

Тема 6. Емоції.

Види і роль емоцій у житті людини. Поняття про емоції. Значення емоцій у житті людини. Основні функції емоцій: комунікативна, регулятивна, сигнальна, мотиваційна, оцінна, стимулююча, захисна. Відмінність емоцій від відчуттів і почуттів. Класифікація і види емоцій: емоції у вузькому

змісті слова, настрої, афект, пристрасть і стрес.

Параметри, за якими оцінюються емоційні процеси і стани: інтенсивність, тривалість, глибина, усвідомленість, походження, умови виникнення і зникнення, дія на організм, динаміка розвитку, спрямованість, спосіб вираження і нейрофізіологічна основа. Психологічні теорії емоцій. Пристосувальне значення емоцій. Еволюційна теорія Ч.Дарвіна. Психоорганічна концепція сутності і походження емоцій Джемса-Ланге. Теорія емоцій Кеннона-Барда. Активаційна теорія емоцій Ліндслея-Хебба. Когнітивні теорії емоцій. Пояснення емоцій у руслі теорії когнітивного дисонансу Л.Фестингера. Когнітивно-фізіологічна теорія емоцій С. Шехтера. Інформаційна теорія емоцій П.В. Симонова.

Емоції й особистість. Зв'язок емоцій і потреб людини. Індивідуальна своєрідність емоцій і почуттів. Свіість як одне з вищих емоційно-моральних особистісних якостей людини. Прояв почуттів і емоцій у художній творчості. Життєві спостереження Б.Спінози щодо ролі емоцій у регуляції особистих взаємин людей. Любов як емоційне почуття. Розвиток емоційно-особистісної сфери в людини.

Тема 7. Воля.

Поняття про волю. Воля та її основні ознаки. Значення волі в житті людини, в організації і регуляції її діяльності і спілкування. Первинні вольові якості особистості сила волі, наполегливість, витримка. Вторинні або похідні, вольові якості: рішучість, сміливість, самовладання, упевненість. Третинні вольові якості: відповідальність, дисциплінованість, обов'язковість, принциповість, діловитість, ініціативність.

Теорії волі. Загальне положення справ в області теоретичних досліджень волі. Вольова регуляція поведінки як його наділення більш високим змістом.

Необхідність виникнення вольової дії і його особливості. Участь волі на різних етапах регуляції діяльності, від її ініціації до завершального контролю. Зв'язок вольової регуляції з мотивацією діяльності. Рефлексія і воля.

Вольова регуляція поведінки. Природа вольової дії. Воля, свідомість і мова. Структура вольової дії. Наявність перешкод, боротьба мотивів як умови виникнення і здійснення вольового акта. Прийняття і виконання вольового рішення.

Розвиток волі в людини. Основні напрямки розвитку волі. Воля і формування вищих психічних функцій людини. Становлення і зміцнення свідомої, моральної регуляції вчинків як важливий етап у розвитку волі.

Значення ігор, зв'язаних з подоланням труднощів, у розвитку волі в дітей.

Система заохочень за досягнення успіхів при успішному виконанні вольового акта. Виховання в дітей вольових якостей особистості.

Тема 8. Мотивація.

Мотив і мотивація. Поняття мотиву і мотивації. Диспозиційні ситуаційні детермінанти поведінки. Основні проблеми мотиваційного

психологічного пояснення людських учинків. Співвідношення диспозицій (мотивів), потреб і цілей. Загальна будівля мотиваційної сфери людини. Основні параметри, по яких оцінюється ступінь розвиненості мотиваційної сфери. Інтереси, задачі, бажання, наміри як мотиваційні диспозиції. Поняття про мотивацію як про свідомий і несвідомий процес.

Психологічні теорії мотивації. Короткі зведення з історії теоретичної розробки проблем мотивації. Перші мотиваційні пояснення поведінки людини і тварин. Виникнення основних напрямків дослідження мотивації наприкінці XIX в. під впливом теорії еволюції Ч.Дарвіна. Теорія інстинктів і біологічних потреб У. Макдауголла. Біхевіористська концепція мотивації (Е.Толмен, К.Халл). Класифікація людських потреб по Г.Меррею й А.Маслоу. Теорії мотивації, що з'явилися на початку XX в. Сучасні напрямки в дослідженнях мотивації поведінки людини. Відмінність новітніх концепцій мотивації від попередніх. Загальне положення справ з розробкою проблем мотивації в нашій країні. Когнітивні теорії мотивації. Поняття і теорія когнітивного дисонансу Л.Фестінгера. Концепції Д.Аткінсона і Ю.Роттера. Інструментальна дія і його місце в сучасних теоріях мотивації (В.Вроом).

Мотивація і діяльність. Поняття і теорія каузальної атрибуції. Мотивація досягнення успіхів і невдач. Індивідуальні розходження між людьми, орієнтованими на успіх і невдачу. Атрибуція успіхів і невдач різними індивідами. Поведінка людей з різною самооцінкою у випадках успіхів і невдач. Мотивація досягнення і тривожність. Особистісна і ситуаційна тривожність. Модель К. Спілбергера, яка пояснює вплив тривожності на результати діяльності. Тривожність і екзаменаційні іспити людини. Мотивація безпорадності.

Мотивація й особистість. Мотивація, самооцінка і рівень домагань. Потреба в спілкуванні (афіліація). Мотив влади, його прояв. Індивідуальні розходження в мотивації влади. Поведінка людей з різними мотивами в експериментальних ситуаціях типу «дилеми в'язня». Мотивація просоціального поведінки. Альтруїзм і емпатія як мотиви. Мотивація агресивності і фрустрація.

Тема 9. Відчуття і сприйняття.

Поняття про відчуття. Представлення про відчуття. Походження відчуттів. Види відчуттів. Значення відчуттів у житті людини. Фізичні характеристики середовища, що породжують відчуття. Різноманіття відчуттів і відображення безлічі значимих для людини властивостей середовища. Зв'язок різних відчуттів з об'єктивними властивостями середовища. Відчуття світла як відображення електромагнітних хвиль. Якісне кодування цих хвиль у кольорі. Відчуття слуху як відображення коливань тиску повітря. Специфіка нюхових, дотикальних, смакових відчуттів. Кінестетичні відчуття. Субсенсорні відчуття, їхнє значення й експериментальні докази існування.

Вимір і зміна відчуттів. Кількісні характеристики відчуттів. Поняття чутливості, абсолютного і відносного порогів відчуттів. Психометрична крива.

Приклади граничних значень відчуттів різних модальностей. Константа Вебера Закон Вебера-Фехнера. Мінливість абсолютного і відносного порогів відчуттів Адаптація і сенсibiлізація органів почуттів.

Сприйняття, його види і властивості. Відмінність сприйняття від відчуттів. Явище об'єктивізації в сприйнятті. Основні властивості образу сприйняття: предметність, константність, цілісність, категориальність. Фактори, що визначають інтеграцію відчуттів у цілісні зорові образи: близькість сприйманих елементів друг до друга, їхня подібність, природна продовження і замкнутість.

Особливості сприйняття людиною осмислених площинних зображень. Сприйняття людиною обличчя іншої людини. Ілюзії зорового сприйняття. Сприйняття простору, часу і руху. Механізми сприйняття форми предметів і їхньої величини. Сприйняття глибини і далекості, напрямки і швидкості рухів Сприйняття часу.

Закони сприйняття. Рух і його роль у різних видах сприйняття. Стійкість образів сприйняття. Значення умовиводів і життєвого досвіду в сприйнятті. Сприйняття і механізми роботи мозку. Сприйняття, навчання і мислення. Послідовність перцептивних актів, включених у процес сприйняття. Розвиток сприйняття в дітей.

Тема 10. Увага.

Явище і визначення уваги. Особливості уваги як психічного процесу і стану людини. Визначення уваги. Властивості уваги: стійкість, зосередженість, переключення, розподіл і обсяг.

Функції і види уваги. Функції уваги: активізація, забезпечення вибірковості пізнавальних процесів. Роль уваги в сприйнятті, пам'яті, мисленні, здійсненні різних видів діяльності і спілкування людини. Природна і соціальна обумовленість уваги, безпосередня й опосередкована увага, мимовільна і довільна увага, почуттєва й інтелектуальна увага.

Психологічні теорії уваги. Зв'язок уваги з афективним станом і волею людини Теорія уваги Т. Рібо. Роль рухів в акті уваги. Увага, об'єктивація й установка людини. Концепція Д.М.Узнадзе. Увага як важлива сторона орієнтовно-дослідницької діяльності. Теорія П.Я. Гальперіна. Розвиток уваги. Нижчі і вищі форми уваги. Розвиток уваги у школярів.

Тема 11. Пам'ять.

Загальне уявлення про пам'ять. Поняття про пам'ять. Значення пам'яті в житті та діяльності людини, у навчанні, вихованні, спілкуванні з людьми.

Визначення пам'яті. Процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, дізнавання, забування. Види пам'яті і їхньої особливості. Підстави для класифікації видів пам'яті.

Розподіл пам'яті за часом збереження інформації на: миттєву, короткочасну, оперативну, довгострокову, генетичну. Класифікація видів пам'яті за органами почуття і використанню мнемічних засобів: образна, словесно-логічна, рухова, емоційна, довільна і мимовільна, механічна і

логічна, безпосередня й опосередкована. Особливості короткочасної пам'яті, її обсяг, механізми, зв'язок зі свідомістю. Явище заміщення – заміни інформації в переповненій за обсягом короткочасної пам'яті. Труднощі механічного запам'ятовування імен, прізвищ і явище заміщення. Акустичне перекодування інформації в короткочасній пам'яті.

Зв'язок короткочасної пам'яті з довгостроковою, їхня відносна незалежність. Підсвідомий характер довгострокової пам'яті людини. Зв'язок довгострокової пам'яті з мовою і мисленням, зокрема з внутрішньою мовою. Значеннева організація матеріалу в довгостроковій пам'яті. Індивідуальні розходження пам'яті в людей. Індивідуальні особливості пам'яті, їх якісні і кількісні характеристики. Зорова і ейдетична пам'ять (приклад з роботи О.Р.Лурія). Зв'язок ейдетичної пам'яті з уявою, її значення для художньо-творчої діяльності.

Слухова пам'ять і сфера її професійного використання. Логічна пам'ять.

Порушення пам'яті при різних захворюваннях. Зв'язок цих порушень із загальними змінами особистості хворого. Ефект Зейгарнік і його психологічне пояснення.

Теорії і закони пам'яті в психології. Асоціативна теорія пам'яті. Поняття асоціації та її основні види: за змістом, суміжності, подібності і контрасту. Гештальттеорія пам'яті.

Значеннева концепція пам'яті. Психоаналітична теорія пам'яті. Механізми забування за З.Фрейдом. Діяльнісна теорія пам'яті: концепція Виготського-Леонтьєва. Інформаційно-кібернетична теорія пам'яті. Основні факти з галузі психологічних досліджень пам'яті людини. Закони пам'яті. Явище ремінісценції.

Формування і розвиток пам'яті. Основні зміни у процесі розвитку пам'яті людини. Дві лінії розвитку: філогенетична й онтогенетична. Концепція розвитку пам'яті П.П.Блонського. Теорія культурно-історичного розвитку пам'яті Л.С.Виготського. Розвиток безпосереднього й опосередкованого запам'ятовування у дітей за А.Н.Леонтьєвим. Роль мови у керуванні розвитком мнемічних процесів. Структурна організація матеріалу, що запам'ятовується. Підбір і використання ефективних стимулів-засобів для запам'ятовування і пригадування. Інші прийоми поліпшення пам'яті. Уява і пам'ять. Уявні асоціації і запам'ятовування. Негативна роль інтерференції при відтворенні матеріалу.

Тема 12. Уява.

Визначення і види уяви. Поняття про уяву, його основні відмінності від образів пам'яті і сприйняття. Види уяви активне, пасивне, продуктивне, репродуктивне – їхньої особливості. Сновидіння, галюцинації і мрії як види уяви.

Функції уяви, його розвиток. Роль уяви в житті людини. Основні функції уяви: активізація наочно-образного мислення, керування емоційно-потребностними станами, довільна регуляція пізнавальних процесів, створення і реалізація внутрішнього плану дій, програмування поведіння, керування фізіологічними станами. Використання уяви в

аутотренінгу і психотерапії.

Уява і творчість. Зв'язок процесу творчості з уявою. Два види творчої фантазії: конкретний (образний) і абстрактний (логічний), їхній зв'язок з домінуванням у людини правої і лівої півкуль мозку Творча уява як відображення особистості людини, її психологічного стану. Використання даного факту при конструюванні проектних методик вивчення особистості типу ТАТ і тесту Роршаха.

Уява й органічні процеси. Взаємозв'язок і взаємодія уяви як ідеального з органічними процесами як матеріальними. Психогенні почуття (почуття страху).

Пристосувальний характер фізіологічних реакцій, викликаних емоційно насиченою уявою помірної сили. Ідеомоторний акт. Прояв думок і почуттів людини в його міміці, жестах, пантоміміці, їхнє використання в невербальному спілкуванні. Сон і сновидіння. Психіка і біогенні ритми організму.

Тема 13. Мислення.

Природа і види мислення. Поняття про мислення Відмінність мислення від сприйняття й інших психічних процесів Мислення як узагальнення й опосередковане відображення дійсності в її істотних властивостях і відносинах Зв'язок мислення з рішенням задач, його націленість на відкриття нового знання Мислення як процес активного, творчого пізнання і перетворення дійсності.

Теоретичне і практичне мислення, їхні підвиди понятійне, образне, наочно-образне, наочно-діюче. Особливості і сфера застосування кожного підвиду мислення Однакова цінність і сполучення різних видів мислення в практичній діяльності людини Логічні операції мислення порівняння, аналіз, синтез, абстракція, узагальнення, конкретизація. Основні процеси мислення судження, умовивід. Визначення понять. Індукція і дедукція. Мислення й емоції.

Класифікація людей за типами мислення. Особливості творчого мислення. Відносність поділу видів мислення на образне і понятійне (конкретне й абстрактне). Поняття творчого мислення, його особливості й умови продуктивності. Фактори, що сприяють і перешкоджають творчому мисленню людини.

Поняття інтелекту. Тривимірна модель інтелекту (Дж. Гілфорд). Тести інтелекту. Коефіцієнт інтелекту. Стійкість і мінливість показників інтелектуального розвитку, неоднозначність їхнього зв'язку з професійними успіхами людини.

Теорії мислення в психології. Типи теорій мислення. Асоціативна теорія мислення. Представлення про мислення в біхевіоризмі і гештальтпсихології. Логічна теорія мислення, що включає операції аналізу, узагальнення, порівняння і класифікації (С.Л.Рубінштейн). Мислення як рефлексія, споглядання і рішення задач. Діяльнісна теорія мислення (О.М. Леонтьєв, П.Я.Гальперін, В.В.Давидов, О.К.Тихомиров). Інформаційно-кібернетична теорія мислення.

Розвиток мислення. Різні підходи до розвитку мислення. Концепція

дитячого інтелекту й етапів його становлення за Ж.Піаже. Стадії сенсомоторного інтелекту, доопераційного мислення, конкретних і формальних операцій. Теорія планомірного формування розумових дій П.Я.Гальперіна.

Дослідження процесу формування понять. Концепція Л.С.Виготського і методика вивчення цього процесу (методика Виготського-Сахарова). Інформаційна теорія когнітивного розвитку. Групові форми роботи, що стимулюють розвиток мислення. Техніка «брейнстормінга».

Тема 14. Мова.

Мова і її функції. Значення мови в житті людини, у його психології і поведженні. Мова як засіб спілкування (комунікації) і узагальнення (мислення).

Види мови, їхнє призначення. Відмінність мови від мови. Значення і зміст. Слово як поняття. Скорочення і розгорнута мова, їхні психологічні особливості. Теорії засвоєння мови і розвитку мови. Теорія навчання в мовному розвитку.

Нативистська і когнітивна теорії. Освоєння мови як розвиток значень і змістів. Психолінгвістична модель породження і функціонування мови. Мова як засіб спілкування. Інформаційний обмін – первісна функція мови.

Експресивно-виразна і контекстна функції мови тварин. Відмінність людської мови від засобів спілкування в мавп. Досвід навчання тварин людської мови.

Значення одиниць людської мови, її понятійний лад. Проблема вродженості і набутості людської мовної здатності. Мова як інструмент мислення. Зв'язок думки зі словом. Участь голосового апарата людини в рішенні інтелектуальних задач. Експериментальні докази існування внутрішньої мови та її участі в процесах мислення.

Співвідношення мислення і мови. Значення слова як одиниці мислення і мови. Особливості початкового періоду розвитку мислення і мови в дитини.

Уявлення про внутрішню мову, її структура і значення. Езопова мова дитини як проміжна форма між внутрішньою і зовнішньою мовою. Дискусія Л.С.Виготського і Ж.Піаже про сутність і долю езопової мови. Становлення і функціонування дитячої мови, розвиток її граматичних структур і комунікативних функцій. Механізми засвоєння мови дитиною.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

(основна)

1. Діхтяренко С. Ю., Шулдик А. В., Шулдик, Г. О., Данилевич Л.А. Загальна психологія. Практичні заняття : навч. посіб.; Умань : Візаві, 2021. 245 с.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 271 с.

3. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 388 с.
4. Москалець В. П. Загальна психологія : підручник. Київ : Ліра-К, 2020. 564 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія : підручник. Вид. 3-тє, стереотип. Київ, ВЦ «Академія», 2020. 344 с.
6. Бригадир М.Б., Бугерко Я.М., Ревасевич І.С. Загальна психологія. Збірник кейсів: навч.-метод. посіб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2017. 35 с.
7. Варій М.Й. Загальна психологія : підручник : у 2 т. Вид. 5-те, виправл. і допов. Львів : Апріорі, 2016. Т.1 .382 с. Т.2. 358 с.
8. Загальна психологія. Практичні заняття : навч. посіб. / С.Ю.Діхтяренко та ін. Умань : Візаві, 2018. 254 с.
9. Teger, Allan I. Too Much Invested to Quit. Elsevier. Pergamon General Psychology Series. 2017. Vol. 83.
10. Бондар К. М. Теорія і практика інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник. Кривий Ріг, 2019. 170 с.
11. Шульдик А.В., Шульдик Г.О. Становлення особистості студента : психологічний аспект. Умань: ФОП Жовтий, 2015. 220 с.
12. Шульдик А.В., Шульдик Г.О. Фізіологічні механізми психіки: Методичні рекомендації для студентів закладів вищої освіти. Умань: Візаві, 2018. 30 с.

(додаткова)

1. Гончарук П.А. Загальна психологія: Пропедевтика К.: КРОК, 2009. 216 с.
2. Гроф С. Психологія майбутнього / пер. з англ. Я.Винницької, О.Редчиць. Львів : Афіша, 2015. 328 с.
3. Ільїна Н. М., Мисник С. О. Загальна психологія: теорія та практикум. Київ : «Університетська книга», 2017. 352 с.
4. Пальм Г.А. Загальна психологія К.: Центр учбової літератури, 2009. 255 с.
5. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. Харків: Прапор, 2009. 672 с.
6. Психология эмоций / под ред К. Изард. СПб.: Питер, 2003. 464 с.
7. Трофімов Ю.Л., Рибалка В.В., Гончарук П.А. Психологія: Підручник. 3-тє вид., стереотип. Київ: Либідь, 2001. 560 с.
8. Функціонування творчого мислення в інформаційно-віртуальному просторі суб'єкта : монографія / В. О. Моляко, Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова [та ін.]; за ред. В. О. Моляко. Київ:, 2021. 165 с.
9. Фурман А.В., Гуменюк О.Є. Психологія Я-концепції: навч. посібник. Львів: Новий Світ, 2000, 2006. 360 с
10. Цимбалюк І.М. Загальна психологія К.: Професіонал, 2006. 303 с.

11. Чудаєва Н.В., Шулдик А.В. Психологія мислення. Умань. Візаві, 2019. 206 с.
12. Шулдик, Г.О. Механізми психологічних захистів у студентів : *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки», 2017. Випуск 2.Т.2. С.127-131.*

- <http://psyj.udpu.edu.ua/> – Психологічний журнал
 - <https://udpu.edu.ua/news/biblioteka-universytetu> – Бібліотека УДПУ ім. Павла Тичини
 - <https://dspace.udpu.edu.ua/> – Електронний інституційний репозитарій УДПУ імені Павла Тичини.
 - <http://mon.gov.ua/> – Міністерство освіти і науки України
 - <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
 - <https://library.gov.ua/> – Національна парламентська бібліотека України.
 - <http://inpsy.naps.gov.ua/> – Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної Академії педагогічних наук України
 - <http://psyua.com.ua/> – Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи
 - <http://psy.piter.com> – статті, психологічні новини
 - <http://psylib.org.ua> – архів книг з психології, сайти психологічних журналів
- Сайти з неформальної освіти:
- <https://prometheus.org.ua/> – платформа Прометеус;
 - <https://www.ed-era.com/courses/> – студія онлайн-освіти EdEra;
 - <https://eduhub.in.ua> – Освітній Хаб - EduHub.in.ua.

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри психології
Протокол № 14 від 16 квітня 2024 р.

Голова предметної комісії

Борис ЯКИМЧУК

Завідувач кафедри психології

Олександр САФІН

**ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ**

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

для вступного випробування зі спеціальності 053 Психологія
освітній ступінь: доктор філософії

1. Об'єкт та предмет психології. Еволюція засобів розуміння предмету психології в історії психології.
2. Місце психології в системі наук. Зв'язки психології с іншими науковими дисциплінами. Диференціація психологічної науки. Галузі сучасної психології.
3. Сучасні проблеми та завдання психології.
4. Принципи психології. Основні категорії і поняття психології.
5. Методи пізнання в психології. Класифікація методів психології за Б.Г. Ананьєвим.
6. Загальна характеристика психологічних теорій ХХ-ХХІ ст.
7. Напрямки розвитку вітчизняної психології (в радянський період та період незалежності України).
8. Етапи розвитку психіки в процесі еволюції.
9. Свідомість особистості. Роль свідомості і самосвідомості особистості в регуляції поведінки та діяльності.
10. Поняття діяльності. Види діяльності. Психологічна структура діяльності. Навички та вміння; види навичок.
11. Мотиви діяльності. Функції мотивів. Мотив та мотивація.
12. Поняття спілкування; функції спілкування. Основні теоретичні підходи до дослідження спілкування у західної психології.
13. Поняття про групи. Етапи розвитку груп. Взаємодія індивіда та малої групи. Види груп. Рівні розвитку груп.
15. Особливості і фактори розвитку особистості. Спрямованість особистості.
16. Формування "Я"-концепції особистості. Самооцінка особистості. Рівень домагань.
17. Функції, властивості та види уваги. Методи вивчення уваги. Теорії уваги.
18. Поняття про відчуття; види та властивості відчуттів. Закономірності та якості відчуттів. Поняття про психофізику.
19. Поняття про сприймання. Види сприймання. Механізми сприймання простору, часу, руху. Властивості сприймання, ілюзії сприймання.
20. Властивості пам'яті. Процеси та види пам'яті Пам'ять і навчання.
21. Поняття про уяву. Теорії уяви. Види уяви та їх роль в побудові діяльності. Операції побудови образу уяви. Процес та механізми творчості.
22. Мова, види мовлення. Внутрішнє мовлення, його дослідження Ж. Піаже, Л.С. Виготським.
23. Поняття про мислення. Логічні форми мислення. Види мислення та їх характеристика. Операції мислення.
24. Поняття та види інтелекту. Теорії інтелекту. Тестування інтелекту. Соціальний інтелект. Емоційний інтелект.
25. Емоції та почуття. Види почуттів людини, та їх характеристика. Теорії емоцій.

26. Категорія психічного стану у психології. Психологічне вигорання. Стрес. Копінг-поведінка.
27. Воля її функції. Структура вольового процесу. Концепції волі. Вольові якості особистості,
28. Поняття темпераменту. Теорії та типи темпераменту. Структура темпераменту.
29. Характер, його властивості та особливості. Методи вивчення характеру. Акцентуації характеру.
30. Поняття про задатки та здібності. Види здібностей. Рівні розвитку здібностей.
31. Керівництво та лідерство. Конфлікти групи. Ефективність групової діяльності.
32. Умови та рівні становлення малої групи. Особистість у групі. Самопочуття особистості в групі.
33. Структура особистості в вітчизняній та зарубіжній психології. Теорії особистості.
34. Особистість у концепціях вітчизняних психологів (Л.С. Рубінштейн, С.Д. Максименко, А.В. Петровський, К.К. Платонов, Г.С. Костюк та інші).
35. Захисні механізми особистості.
36. Основні типи сучасних теорій особистості.
37. Методи активного психологічного впливу на особистість
38. Основні етапи психологічного дослідження.
39. Психологічні механізми соціальної перцепції. Соціальна категоризація та стереотипізація як продукти міжособистісного сприйняття.
40. Ефективність та стилі спілкування. Оволодіння навичками спілкування.
41. Класифікація методів психології. Характеристика методу спостереження.
42. Характеристика методу тестування. Види тестів.
43. Характеристика тесту Роршаха та його використання.
44. Характеристика проєктивних методик вивчення особистості
45. Теорії і закони пам'яті в психології. Формування і розвиток пам'яті.
46. Основні зміни у процесі розвитку пам'яті людини.
47. Біхевіористська концепція мотивації (Е.Толмен, К.Халл).
48. Теорія П.Я. Гальперіна про увагу.
49. Концепція Д.М.Узнадзе про увагу.
50. Теорія інстинктів і біологічних потреб У. Макдугалла.
51. Асоціативна теорія пам'яті.
52. Теорія культурно-історичного розвитку пам'яті Л.С.Виготського.
53. Характеристика акцентуйованих характерів у підлітків А.Є. Лічко
54. Класифікація людських потреб А.Маслоу.
55. Концепції Д.Аткінсона і Ю.Роттера.
56. Поведінка людей з різними мотивами в експериментальних ситуаціях типу «дилеми в'язня». Мотивація просоціального поведінки.
57. Альтруїзм і емпатія як мотиви. Мотивація агресивності і фрустрація.
58. Емоції й особистість. Зв'язок емоцій і потреб людини. Індивідуальна своєрідність емоцій і почуттів.
59. Свіість як одне з вищих емоційно-моральних особистісних якостей

- людини. Прояв почуттів і емоцій у художній творчості.
60. Життєві спостереження Б.Спінози щодо ролі емоцій у регуляції особистих взаємин людей.
 61. Любов як емоційне почуття. Розвиток емоційно-особистісної сфери в людини.
 62. Психоорганічна концепція сутності і походження емоцій Джемса-Ланге.
 63. Когнітивні теорії емоцій. Когнітивно-фізіологічна теорія емоцій С. Шехтера.
 64. Модель К. Спілбергера про вплив тривожності на результати діяльності.
 65. Тривожність і екзаменаційні іспити людини. Мотивація безпорадності.
 66. Інструментальна дія і його місце в сучасних теоріях мотивації (В.Вроом).
 67. Структура характеру. Сутність проблеми типології характерів.
 68. Активаційна теорія емоцій Ліндслея–Хебба.
 69. Поняття і теорія когнітивного дисонансу Л.Фестінгера.
 70. Мотивація й особистість. Мотивація, самооцінка і рівень домагань.
 71. Закони сприймання. Рух і його роль у різних видах сприйняття. Стійкість образів сприйняття. Значення умовиводів і життєвого досвіду в сприйманні.
 72. Співвідношення мислення і мови. Значення слова як одиниці мислення і мови Особливості початкового періоду розвитку мислення і мови в дитини.
 73. Концепція дитячого інтелекту й етапів його становлення за Ж.Піаже.
 74. Сон і сновидіння. Психіка і біогенні ритми організму.
 75. Зовнішня та внутрішня валідність психологічного експерименту.
 76. Розвиток волі в людини. Основні напрямки розвитку волі. Воля і формування вищих психічних функцій людини.
 77. Становлення і зміцнення свідомої, моральної регуляції вчинків як важливий етап у розвитку волі. Виховання в дітей вольових якостей особистості.
 78. Види змінних у психологічному експерименті та засоби їх контролю.
 79. Характеристика методу експеримент.
 80. Інформаційна теорія емоцій П.В. Симонова.
 81. Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали.
 82. Спрямованість особистості. Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Жеттєві перспективи. Цілі життя.
 83. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.
 84. Біологічні передумови, соціальні умови та чинники психічного розвитку особистості.
 85. Функції психіки: відображальна, регулятивна.
 86. Фундаментальна та прикладна психологія.
 87. Історичне формування предмету психології.